

ANNA MUSIALIK

Biblioteka Śląska

ORCID: 0000-0002-9128-4090

Od fryzjera do bibliotekarza. Niezwykłe losy Feliksa Dłubka

Streszczenie

Artykuł poświęcony został postaci pierwszego pracownika Biblioteki Sejmu Śląskiego, później Śląskiej Biblioteki Publicznej i Biblioteki Śląskiej – Feliksa Dłubka. Autorka, na podstawie archiwalnych materiałów rękopiśmiennych, rekonstruuje biografię bibliotekarza, przywołując liczne fakty z jego życia: pracę w charakterze pomocnika fryzjerskiego w zakładach fryzjerskich na terenie Niemiec, Szwajcarii, Francji i Wielkiej Brytanii, służbę w Armii Hallera podczas I wojny światowej, propolską działalność w czasie plebiscytu na Górnym Śląsku oraz wieloletnie zatrudnienie na stanowisku bibliotekarza śląskiej książki.

Słowa kluczowe

Feliks Dłubek, Biblioteka Sejmu Śląskiego, Biblioteka Śląska, bibliotekarze

Feliks Dłubek był pierwszym pracownikiem Biblioteki Sejmu Śląskiego, a następnie wywodzących się z niej Śląskiej Biblioteki Publicznej i Biblioteki Śląskiej. W roku jubileuszowym nie może zabraknąć wspomnienia o tym niezwykłym bibliotekarzu, tym bardziej, że szczęśliwie odnalazły się dokumenty osobiste i fotografie, które pozwoliły na lepsze poznanie jego barwnego życiorysu.

Feliks Władysław Dłubek urodził się 26 maja 1878 roku w Strzyżewie (pow. Ostrów Wielkopolski) w województwie poznańskim. Pochodził z rodziny katolickiej, był synem Andrzeja i Antoniny z Malińskich¹, miał sześcioro rodzeństwa. Jego ojciec początkowo pracował jako piekarz, a następnie jako urzędnik kolejowy. Młody Feliks po ukończeniu szkoły ludowej w Ostrowie przeniósł się do Poznania, gdzie rozpoczął naukę fryzjerstwa. Od 14 roku życia pracował jako pomocnik fryzjerski, początkowo w Poznaniu, a następnie we Wrocławiu, Monachium i Esslingen.

W 1899 roku został powołany do obowiązkowej służby wojskowej w armii niemieckiej. Do 1902 roku służył w randze szeregowca w pułku Das Dragoner-Regiment „König” (2. Württembergisches), będącym jednostką kawalerii Armii Wirtembergii. Od 1871 roku pułk ten należał do 26-tej Brygady Kawalerii w Stuttgarcie. Żołnierzy szkolono do rozpoznawania (służba patrolowa), ochrony flankowej i służby kurierskiej. Prawdopodobnie, w związku z dużą liczbą polskich rekrutów, nauczano także języka niemieckiego. Jak podaje Ryszard Kaczmarek:

Na obszarze zaboru pruskiego już od wojny lat 1870–1871 z Francją pojawiło się pojęcie „pułków polskich”, czyli tak naprawdę z przewagą Polaków w ich składzie, ponieważ nie istniały jednolite polskie regimenty. Ale pod względem etnicznym (a także języka, którym posługiwali się rekruci) przeważali w nich Polacy, szczególnie w pułkach poznańskich. Zwano je Katschmarkenregimenten².

Po zakończeniu służby wojskowej Feliks Dłubek wyjechał za granicę. W latach 1903–1908 przebywał w Szwajcarii (Bern, La Chaux-de-Fonds i Saint-Imier), 1908–1910 we Francji (Paryż), a od 1910 roku w Anglii (Londyn, Southampton) i Irlandii (Dublin), gdzie pracował jako pomocnik fryzjerski³. Z całą pewnością w 1905 roku był w Poznaniu, o czym świadczy jego najstarszy zachowany w zbiorach Biblioteki Śląskiej dokument. Jest to pruskie poświadczenie obywatelstwa, wydane na okoliczność pobytu za granicą („Heimatschein”), wystawione w Poznaniu 1 maja 1905 roku. Jak wynika z pieczętek zamieszczonych na odwrocie, w listopadzie 1909 roku Dłubek przebywał w Badenii (Karlsruhe, Baden-Baden, Donauerschingen i Fryburg). Z kolei pieczęć Konsulatu Generalnego w Londynie z sierpnia 1914 roku świadczy o tym, że po wybuchu I wojny światowej znajdował się w Anglii⁴. Stempel ten ma związek z jeszcze innym epizodem w życiu Dłubka. 5 sierpnia 1914 roku parlament brytyjski uchwalił ustawę o ograniczeniu praw

¹ Biogram Feliksa Dłubka opracowany został na podstawie „Teki akt osobowych” z Archiwum Zakładowego Biblioteki Śląskiej oraz zbiorów rękopiśmiennych: *Dokumenty osobiste Feliksa Dłubka*, rękopis Biblioteki Śląskiej, sygn. R 6749 IV i *Materiały związane z pracą zawodową Feliksa Dłubka*, rękopis Biblioteki Śląskiej, sygn. R 6750 IV.

² R. Kaczmarek, *Polacy w armii kajzera na frontach pierwszej wojny światowej*, Kraków 2014, s. 55.

³ Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teki akt osobowych. Feliks Dłubek.

⁴ „Heimatschein”, [w:] *Dokumenty osobiste...*, k. 1.

cudzoziemców, a wszyscy urodzeni w Niemczech i Austro-Węgrzech mieli obowiązek zarejestrowania się⁵. Również Feliks Dłubek, posiadający obywatelstwo niemieckie, uznany został za obywatela wrogiego państwa. Prawdopodobnie dotknęły go liczne restrykcje: nie wolno mu było oddalać się od miejsca zamieszkania na więcej niż osiem kilometrów, nie mógł posiadać aparatu fotograficznego, samochodu, motocykla, samolotu ani gołębia pocztowego, a także map morskich i wojskowych, broni i amunicji. Sytuację zapewne pogarszała jego działalność zawodowa, bowiem już przed wybuchem wojny gazety „Daily Mail” i „Times of London” ostrzegały o tajnej siatce szpiegowskiej, którą tworzą niemieccy kelnerzy i fryzjerzy⁶.

Po storpedowaniu dnia 7 maja 1915 roku brytyjskiego parowca transatlantyckiego Lusitania przez niemiecki okręt podwodny U-20, rząd Wielkiej Brytanii ogłosił decyzję o internowaniu wszystkich obywateli wrogich państw w wieku poborowym. Internowany został także Feliks Dłubek. W zachowanych w Bibliotece Śląskiej ankietach personalnych określał się mianem „jeńca wojennego”⁷. Trafił być może do obozu internowania Knockaloe na Wyspie Man, który mógł pomieścić ponad dwadzieścia trzy tysiące ludzi⁸. Prasa brytyjska zwracała uwagę na konieczność rozróżnienia wśród internowanych Niemców i Austriaków od Polaków z obywatelstwem niemieckim:

Angielskie gazety, popierające koncepcję internowania, odnotowywały przypadki aresztowania Polaków z zaboru pruskiego wraz z Niemcami i Austriakami. Ci Polacy byli formalnie obywatelami wrogiego państwa, o których mówiły przepisy ustawy, pochodzili jednak z regionu zbuntowanego przeciw Cesarstwu Niemieckiemu i współpracowali z Brytyjczykami w działaniach wojennych. Prasa brytyjska zaczęła wtedy używać zwrotu „obywatele wrogiego państwa w sensie formalnym”, wskazując, że nie apeluje wcale o internowanie ludzi, którzy występują przeciwko Niemcom⁹.

W 1917 roku Feliks Dłubek wstąpił do Armii Hallera i służył w stopniu szeregowca. Nie do końca znane są okoliczności, w jakich znalazł się we Francji. Można przypuszczać, że jako ochotnik zgłosił się do służby w formującej się Błękitnej Armii. Polacy przebywający na terenie Anglii i Holandii, obok tych mieszkających we Francji, zasilali szeregi polskiego wojska w pierwszej kolejności. Dłubek w czasie służby używał pseudonimu „Dański”, co potwierdza Ewidencja żołnierzy Armii Hallera¹⁰. Jak wyjaśniał: „jako obywatel pruski nie mogłem być zgłoszony do ewidencji pod prawdziwym nazwiskiem, lecz pod pseudonimem, nazywałem się Feliks Dański, data urodzenia 26 maja 1878 r. w Kielcach”¹¹. Zdemobilizowany

⁵Zob. A. Pitzer, *Noc, która się nie kończy. Historia obozów koncentracyjnych*, Kraków 2020, s. 104.

⁶Tamże, s. 104–105.

⁷Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teka akt osobowych...

⁸A. Pitzer, *Noc, która się nie kończy...*, s. 108–110.

⁹Tamże, s. 119.

¹⁰Zob. *Ewidencja żołnierzy Armii gen. Hallera*, https://wbh.wp.mil.pl/pl/skanydetale_wyszukiwarka_bazy_personalne/1485863/ [dostęp: 10.06.2022].

¹¹„Prośba o wystawienie zaświadczenia z odbytej służby w armii gen. Hallera”, [w:] *Dokumenty osobiste...*, k. 15. W piśmie, skierowanym do Archiwum Wojskowego w Warszawie dnia 5 kwietnia 1939 roku Dłubek podaje, że w Armii Hallera służył od września 1918 roku do 11 stycznia 1920 roku, natomiast w ankietach personalnych wymienia lata 1917–1918.

został we Lwowie z Baonu zapasowego 52. Pułku Piechoty Strzelców Kresowych. Oddział ten, uformowany we Włoszech 20 grudnia 1918 roku jako Pułk im. Adama Mickiewicza, przybył do Francji w lutym 1919 roku, gdzie po reorganizacji otrzymał miano 10-tego Pułku Strzelców Polskich. Żołnierzami pułku byli Polacy wywodzący się prawie ze wszystkich ziem polskich. W drugiej połowie maja 1919 roku bataliony przemieściły się, poprzez Niemcy, na ziemie polskie. Po krótkim pobycie w Zambrowie i Zgierzu oddziały trafiły do Małopolski Wschodniej, gdzie wzięły udział w toczących się walkach. Tam też jednostka została przemianowana na 52. Pułk Piechoty Strzelców Kresowych¹². W Złoczowie (w obwodzie lwowskim) stacjonował batalion zapasowy pułku, którego żołnierzem był Feliks Dłubek.

W styczniu 1920 roku opuścił Małopolskę Wschodnią i udał się w rodzinne strony. 20 stycznia 1920 roku Administracja Policji w Ostrowie wydała mu dowód tożsamości¹³. Dokument został opatrzony oryginalną fotografią właściciela i jego własnoręcznym podpisem. Obok zdjęcia zamieszczono rysopis: „postać – średnia, włosy – ciemnoblonde, oczy – ciemne, twarz – owalna” oraz informację o braku znaków szczególnych. Można przypuszczać, że w Wielkopolsce Dłubek chciał odnaleźć swoich rodziców, kiedy jednak dowiedział się, że przebywają w Kluczborku, pojechał na Śląsk.

W latach 1920–1921 przebywał w Kluczborku i Oleśnie, gdzie zaangażował się w działalność plebiscytową. Jak pisał w zyciorysie:

Po służbie wojskowej przybyłem na teren plebiscytowy Śląska do Kluczborka, gdzie moi rodzice mieszkali. Zaczęła się zorganizowana agitacja dla Polski. Do Komisariatu Plebiscytowego Polskiego zostałem przydzielony jako kurier, jeżdżąc prawie dziennie do Bytomia do Głównego Komisariatu¹⁴.

W publikacji *Der Aufstand im oberschlesischen Abstimmungsgebiet...* zamieszczone zostały dokumenty Polskiej Organizacji Wojskowej, zdobyte przez Niemców 30 lipca 1920 roku. We wspomnianych materiałach znajduje się spis funkcjonariuszy okręgowych Polskich Komitetów Plebiscytowych. Nazwisko Feliksa Dłubka pojawia się w „Bezirk II. Kreuzburg, Rosenberg”¹⁵ z adnotacją o pełnieniu przez niego funkcji kuriera, posiadaniem stopnia kaprała (Obergefreiter) i używanym pseudonimie Karl Grün. Trzeba podkreślić, że sam Dłubek nigdzie nie podaje tego pseudonimu. W pracy plebiscytowej wykorzystywał zapewne umiejętności nabyte podczas służby w pruskim pułku dragonów.

W czasie III powstania śląskiego Feliks Dłubek „był w służbie powstańców telefonistą na poczcie w Oleśnie z powodu znajomości języków angielskiego, francuskiego i niemieckiego”¹⁶. Jego praca miała prawdopodobnie charakter wywia-

¹² Zob. T. Pawlik, *Zarys historii wojennej 52-go Pułku Piechoty Strzelców Kresowych*, Warszawa 1928.

¹³ „Wykaz osobisty”, [w:] *Dokumenty osobiste...*, k. 2.

¹⁴ Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teki akt osobowych...

¹⁵ *Der Aufstand im oberschlesischen Abstimmungsgebiet, August und September 1920, II. Anlagen*, Berlin 1920, s. 91. Por. E. Długajczyk, *Wywiad polski na Górnym Śląsku 1919–1922*, Katowice 2001, s. 369.

¹⁶ Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teki akt osobowych...

dowczy; w zachowanym w spuściźnie rękopiśmiennej brulionie życiorysu znajduje się przekreślona przez niego informacja o podsłuchiowaniu rozmów francuskich i angielskich¹⁷.

Po zakończeniu walk powstańczych przeniósł się na Górny Śląsk. Jako były powstaniec zakwaterowany został w Goczałkowicach (1921–1922)¹⁸. Z dokumentów przechowywanych w Bibliotece Śląskiej wynika, że od marca do czerwca 1922 roku był funkcjonariuszem Komendy Głównej Straży Gminnej w Katowicach (Gemeindewache Hauptquartier Kattowitz-Land). Formacja ta, utworzona przez Międzysojusznictwą Komisję Rządzącą i Plebiscytową na wniosek Naczelnej Rady Ludowej, wspierała Policję Górnego Śląska w utrzymywaniu bezpieczeństwa na obszarze poplebiscytowym¹⁹. Wachmistrz (Wachtmeister) Feliks Dłubek pracował jako urzędnik (Kriminalbeamter), miał prawo do noszenia broni i poruszania się po ulicach w godzinach nocnych²⁰. Prawdopodobnie mieszkał w tym czasie w Mysłowicach.

W licznych ankietach, zachowanych w aktach osobowych, Dłubek podaje, że w latach 1922–1923 pracował jako tłumacz przy policji alianckiej w Katowicach. W 1923 roku natomiast został zatrudniony w Biurze Sejmu Śląskiego. W tamtym czasie istniały już załadki biblioteki sejmowej. Na potrzeby bieżących prac ustawodawczych gromadzono księgozbiór podręczny, nieudostępniany początkowo czytelnikom z zewnątrz. Dłubek, przyjęty na stanowisko urzędnika kancelaryjnego, odpowiedzialny był między innymi za utrzymywanie w porządku zgromadzonych materiałów. Rok później, gdy zbiory znacznie się powiększyły, a obok woluminów służących celom legislacyjnym pojawiły się książki, czasopisma i broszury związane z historią Śląska, dzieła historyczne i literackie, prace biblioteczne zaczęły stanowić dominującą część obowiązków Feliksa Dłubka. Wtedy też, prawdopodobnie po raz pierwszy, pojawiła się myśl o utworzeniu biblioteki naukowej przy Sejmie Śląskim. Nieocenioną pod tym względem rolę odegrał marszałek Sejmu Śląskiego Konstanty Wolny oraz nowo powołany dyrektor Biura Sejmu Śląskiego Piotr Pam-puch, który bezpośrednio czuwał nad organizacją biblioteki²¹.

Warto zauważyć, że „karierę” w Biurze, a później Bibliotece Sejmu Śląskiego Feliks Dłubek rozpoczął w wieku 45 lat. Decyzja o podjęciu tej pracy okazała się niezwykle trafna. Dłubek nie miał oczywiście formalnego wykształcenia (dopiero w 1933 roku ukończył w Krakowie kurs bibliotekarski), jednak wiedza zdobyta przez niego samodzielnie i ogromna chęć do pracy sprawiły, że zaliczany był do grona najbardziej sumiennych i oddanych pracowników. Niewątpliwym atutem była znajomość kilku języków obcych, którą Dłubek nabył podczas wieloletniego pobytu w różnych krajach. Znał biegle niemiecki, angielski i francuski, nieco sła-

¹⁷ Nazwisko Feliksa Dłubka nie jest odnotowane w żadnej z baz powstańców śląskich.

¹⁸ Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teka akt osobowych...

¹⁹ Por. J. Mikitin, G. Grześkowiak, *Policja województwa śląskiego 1922–1939*, Piekary Śląskie 2008, s. 13.

²⁰ „Ausweis”, „Nacht-Ausweis während des Belagerungszustandes”, [w:] *Dokumenty osobiste...*, k. 3–4.

²¹ H. Rechowicz, *Poprzedniczki Biblioteki Śląskiej i ich rola w życiu umysłowym województwa śląskiego*, Katowice 1992, s. 49–50.

biej posługiwał się językiem włoskim. Te kompetencje miały znaczenie zwłaszcza wobec faktu posiadania przez niego tylko podstawowego wykształcenia szkolnego.

O tym, jak wyglądała praca w Bibliotece Sejmu Śląskiego w pierwszych latach jej funkcjonowania, wiemy między innymi z relacji Romana Lutmana, powołanego w 1930 roku na stanowisko dyrektora placówki:

Skład personelu bibliotecznego jest na razie prowizoryczny, wynikający z charakteru biblioteki jako przynależnej do Biura Sejmu Śląskiego. Personel składa się z dyrektora oraz 10 osób, które przeważnie wchodzi w skład kancelarii Sejmu Śląskiego i pracują w bibliotece prowizorycznie w czasie zamknięcia Sejmu Śląskiego²².

W 1933 roku w Bibliotece Sejmu Śląskiego zatrudnionych było 11 osób na stałe i dwie osoby na umowy czasowe. Personel naukowy stanowiło trzech pracowników: Jacek Koraszewski, Franciszek Prus i Irena Strzodowa. Do personelu administracyjnego i wykonawczego zaliczono pięć osób, między innymi Feliksa Dłubka, którego zadaniem było „inventaryzowanie nabytków bibliecznych, prowadzenie katalogu alfabetycznego, oddawanie dzieł nieoprawnych lub uszkodzonych introligatorom”²³. Oprócz niego pracowali również: Augustyn Potempa, Alfons Streczek, Krystyna Ligoniówna i Franciszek Knejski. Ponadto trzech pracowników tworzyło tzw. personel niższy (wykonywali prace pomocnicze i techniczne), a dwóch, jak wspomniano wyżej, personel czasowy.

Ze względu na niewystarczające warunki lokalowe w 1934 roku zdecydowano o przeniesieniu Biblioteki Sejmu Śląskiego do budynku przy ul. Francuskiej 12. Na czas przeprowadzki instytucja została zamknięta dla czytelników. Zbiory przenoszono według ustalonego wcześniej harmonogramu, a poszczególnym pracownikom wyznaczono konkretne zadania. W piśmie „Do PP. Urzędników i Funkcjonariuszy Biblioteki Sejmu Śląskiego” z 20 listopada 1934 roku kierownik Paweł Rybicki pisał:

Do całości wykonania czynności związanych z transportem zbiorów powołuję spośród pracowników Biblioteki 2 grupy:

- a) ekspediująca zbiory,
- b) przyjmująca i układająca zbiory.

W skład pierwszej grupy wejdą p. mgr Prus jako kierownik, p. Streczek jako główny ekspedient oraz p. Siwy i p. Richter z Biura Sejmu Śl. W skład drugiej grupy: p. mgr Koraszewski jako kierownik, p. Knejski, p. Tyrol oraz p. Ratajczyk, poza tym zaś p. Dłubek i pp. Strzodowa i Ligoniówna kolejno zmieniać się będą przy kontroli układu. Samego transportu dokona firma spedycyjna. [...]

Czynności grupy przyjmującej zbiory w nowym lokalu:

- a) przyjęcie karty transportowej każdej skrzyni i odbiór zawartości skrzyni. Do odbioru należy przerachowanie ilości tomów zawartej w każdej skrzyni i na jego podstawie potwierdzenie odbioru na karcie transportowej,
- b) przeniesienie zawartości skrzyni do magazynu głównego lub rezerwowego,
- c) natychmiastowy układ książek w półkach według sygnatur (przy zbiorach niesygnowanych tylko w porządku formatów),
- d) kontrola ścisłości układu²⁴.

²² R. Lutman, *Biblioteka Sejmu Śląskiego w Katowicach*, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku” 1930, nr 2, s. 211.

²³ *Sprawozdanie Biblioteki Sejmu Śląskiego za rok 1933*, s. 2.

²⁴ Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teczka 11/2. Akta Śląskiej Biblioteki Publicznej sprzed wojny (z lat 1933–1938).

14 stycznia 1935 roku Biblioteka Sejmu Śląskiego została ponownie otwarta dla czytelników. W Zarządzeniu z 12 stycznia Paweł Rybicki zapoznał pracowników z planem dyżurów w pierwszym tygodniu funkcjonowania czytelni w nowej siedzibie. Feliks Dłubek jako jedyny miał pełnić dyżur dwa razy w tygodniu, we wtorek i w piątek (pozostali urzędnicy mieli dyżurować tylko raz). Kierownik apelował, by bibliotekarze „w początkach naszej nowej pracy zechcieli z całą gorliwością zająć się sprawą Czytelni tak, by z jednej strony umożliwić jak najsprawniejsze jej funkcjonowanie, z drugiej strony roztoczyć opiekę nad czytelnikami, ich zainteresowaniem i potrzebami”²⁵. Warto wspomnieć, że Dłubek, który do końca 1934 roku zajmował stanowisko adiunkta kancelaryjnego²⁶, z dniem 1 stycznia 1935 roku mianowany został asesorem w Biurze Sejmu Śląskiego i oddelegowany został do prac w Bibliotece Sejmu Śląskiego, a dokument mianowania, z odręcznym podpisem marszałka Konstantego Wolnego, znajduje się w kolekcji rękopisów Biblioteki Śląskiej²⁷. W zbiorach specjalnych przechowywane jest też pismo wystawione trzy miesiące później, również z podpisem Wolnego, informujące o przeszerogowaniu Dłubka na stanowisko adiunkta Biura Sejmu Śląskiego²⁸.

W celu usprawnienia prac związanych z gromadzeniem nowych materiałów, Paweł Rybicki przygotował *Zasady opracowania i włączania do zbiorów bibliotecznych nabytków książkowych w Bibliotece Sejmu Śląskiego*. W piśmie z dnia 21 sierpnia 1935 roku zobowiązał pracowników do przestrzegania instrukcji i zapoznał ich z podziałem zadań w tym zakresie. Do Feliksa Dłubka należało prowadzenie Księgi wpływów, katalogowanie czasopism, prowadzenie Inwentarza działowego oraz wybór i oddawanie książek do oprawy oraz kontrola wycisków introligatorskich²⁹.

Do dzisiaj zachowało się wiele śladów działalności Feliksa Dłubka. Jego uwagi widnieją na odwrocie kart tytułowych akcesjonowanych przez niego książek, a na kartach wypożyczanych dzieł w rubryce „Pokwitowanie zwrotu” niejednokrotnie odnaleźć można jego podpis³⁰. Oczywiście Dłubek był także czytelnikiem instytucji, w której pracował – zachował się wypisany przez niego 22 listopada 1933 roku rewers z zamówieniem na książkę Gustawa Olechowskiego *Księga nowej wiary*³¹. Były to socjologiczno-polityczne rozważania na temat Polski i Polaków. Książka, z której korzystał, do dzisiaj znajduje się w zbiorach Biblioteki Śląskiej, jest opatrzona pieczęcią „Biblioteka Sejmu Śląskiego” i ma taką samą sygnaturę, jaką nosiła dziewięćdziesiąt lat temu³².

²⁵ Tamże.

²⁶ Zob. *Ruch służbowy w Biurze Sejmu Śląskiego w czasie od 27 maja 1930 r. do 22 sierpnia 1933 r.*, „Gazeta Urzędowa Województwa Śląskiego” 1933, nr 28, s. 352–353.

²⁷ [Mianowanie Feliksa Dłubka asesorem w Biurze Sejmu Śląskiego], [w:] *Materiały związane z pracą zawodową...*, k. 3.

²⁸ [Mianowanie Feliksa Dłubka adiunktem Biura Sejmu Śląskiego], [w:] *Materiały związane z pracą zawodową...*, k. 4.

²⁹ Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teczka 11/2...

³⁰ Zob. *Biblioteka Śląska. Druki biblioteczne z lat 1925–1980*, rękopis Biblioteki Śląskiej, sygn. R 2600 II, k. 1–3.

³¹ *Biblioteka Śląska w Katowicach. Formularze biblioteczne Biblioteki Śląskiej w Katowicach z lat 1929–1973*, rękopis Biblioteki Śląskiej, sygn. R 5766 II.

³² G. Olechowski, *Księga nowej wiary*, Warszawa 1919, sygn. 14301 I.

Notatki związane z pracą zawodową znajdują się również w należącym do Feliksa Dłubka *Kalendarzyku kieszonkowym na rok 1938*³³. Jest to niewielka książeczka, oprawiona w bordowe, przetarte już miejscami płótno. Bibliotekarz zapisywał w niej tytuły i sygnatury książek, które należało oddać do introligatorni. Z *Kalendarzyka* korzystał jeszcze w 1939 roku, jak wynika z notatki: „u p. Dalewskiego w sprawie dn. 11 III 39”. Mowa tu o Antonim Dalewskim, późniejszym założycielu Cechu Introligatorów w Katowicach. Warto dodać, że do kalendarzyka właściciel wpisał także adresy i numery telefonów znanych mu osób, między innymi krakowski adres Pawła Rybickiego.

Rozwój Biblioteki Sejmu Śląskiego oraz wzrost jej społecznej i naukowej rangi spowodowały, że na mocy ustawy z 11 marca 1936 roku przekształcona została w niezależną, samodzielną jednostkę – Śląską Bibliotekę Publiczną im. Józefa Piłsudskiego. Feliks Dłubek został jednym z bibliotekarzy zatrudnionych w nowo wyłonionej placówce. Jak wynika z dokumentacji, 25 maja 1936 roku Śląska Rada Wojewódzka podjęła uchwałę o zwolnieniu go „od obowiązku posiadania przepisanego poziomu wykształcenia i zamianowała [...] asesorem bibliotecznym w Śląskiej Bibliotece Publicznej im. J. Piłsudskiego w Katowicach”³⁴. Dwa lata później Dłubek otrzymał z rąk wojewody śląskiego Michała Grażyńskiego brązowy medal za długoletnią służbę³⁵.

Pracę w Śląskiej Bibliotece Publicznej miał wkrótce przerwać wybuch II wojny światowej. W sierpniu 1939 roku Dłubek otrzymał dokument, w którym czytamy:

Pan Feliks Dłubek, asesor Śląskiej Biblioteki Publicznej, podlega wycofaniu i uprawniony jest wraz z rodziną [...] do zajęcia miejsca w urzędowym transporcie wycofania wskazanym przez Starostwo Powiatowe /Grodzkie/ w Katowicach oraz korzystania z opieki władz przysługującej osobom wycofanym.

Wymieniony uprawniony jest do zabrania ze sobą bagażu osobistego o wadze do 30 kg³⁶.

Przez cały okres II wojny światowej Dłubek przebywał jednak w Katowicach. 2 listopada 1939 roku na polecenie władz okupacyjnych podjął pracę jako robotnik fizyczny przy Magistracie. W tym samym roku Niemcy postanowili przeprowadzić spis ludności, który miał im dostarczyć informacji o stosunkach narodowościowych na okupowanym obszarze, a tym samym pomóc w określeniu liczby ludności nadającej się do germanizacji. Obywatele mieli obowiązek wypełnić formularz „Anmeldung zur polizeilichen Einwohnererfassung”, czyli „Zgłoszenie celem policyjnego stwierdzenia ludności”. Kwestionariusz zawierał trzynaście pytań (w językach polskim i niemieckim) dotyczących danych osobowych, miejsca zamieszkania, narodowości, wyznawanej religii, pracy zawodowej i majątku. Po-

³³ *Kalendarzyk kieszonkowy na rok 1938*, [w:] *Materiały związane z pracą zawodową...*, k. 17–48.

³⁴ [Mianowanie Feliksa Dłubka asesorem bibliotecznym w Śląskiej Bibliotece Publicznej im. J. Piłsudskiego], [w:] *Materiały związane z pracą zawodową...*, k. 5. Dokument podpisał wicewojewoda śląski, Tadeusz Saloni.

³⁵ Dyplom nadania odznaki „Brązowy Medal za długoletnią służbę”, [w:] *Materiały związane z pracą zawodową...*, k. 6.

³⁶ [Legitymacja uprawniająca do zajęcia miejsca w urzędowym transporcie wycofania], [w:] *Dokumenty osobiste...*, k. 6. Warto w tym miejscu wspomnieć, że bibliotekarz nie założył rodziny i pozostał kawalerem do końca życia.

nieważ przy składaniu dokumentu pobierano od obywatela odcisk jednego palca, to formularz powszechnie nazywany był „palcówką”. Feliks Dłubek udzielił odpowiedzi w języku niemieckim, w rubryce „narodowość” wpisał „Pole”, na pytanie „Welche Sprache sprechen Sie zu Hause?” odpowiedział: „polnische u[nd] deutsche”, a w miejscu „Zawód” napisał „Bibliothek-Beamter” (a więc „urzędnik biblioteczny”)³⁷.

Jako robotnik fizyczny przy Magistracie Dłubek pracował do 31 maja 1941 roku. Potwierdza to zaświadczenie o zatrudnieniu („Arbeitsbescheinigung”), wystawione 11 czerwca 1941 roku³⁸. W lipcu 1941 roku podjął pracę jako robotnik przy tramwajach elektrycznych w przedsiębiorstwie Kuno Schütz Steinsetz u. Tiefbauunternehmung. Zachowały się legitymacje uprawniające go do uzyskania tygodniowych biletów pracowniczych na tramwaje Schlesische Kleinbahn³⁹. W przedsiębiorstwie Kunona Schütza pracował aż do wyzwolenia. W życiorysach wspominał: „Podczas wojny na zarządzenie władz okupacyjnych pracowałem jako robotnik łopatą i kilofem przeszło 4 lata”⁴⁰.

11 czerwca 1942 roku Dłubek otrzymał zawiadomienie o niezakwalifikowaniu go do żadnej z czterech grup Deutsche Volksliste, niemieckiej listy narodowościowej⁴¹. W latach późniejszych pisał: „Podczas okupacji zadeklarowałem narodowość polską (polska palcówka). Do niemieckiej listy narodowościowej nie zostałem przyjęty”⁴².

Kiedy ustały działania wojenne, Feliks Dłubek niezwłocznie zgłosił się do pracy w Śląskiej Bibliotece Publicznej (formalnie zatrudniony został 2 lutego 1945 roku). Był drugim, po Franciszku Szymiczku, pracownikiem, który przybył do zniszczonego wojną budynku i podjął się porządkowania pomieszczeń i księgozbioru. Tak wspominał ten okres:

Po zakończeniu wojny zgłosił się pierwszy do Biblioteki ob. dr Szymiczek, a ja po trzech dniach. Bibliotekę zastaliśmy w okropnym stanie. Z powodu wysadzenia części mostu kolejowego w samym sąsiedztwie gmachu Biblioteki, wszystkie ułamki szyb, ścian i sufitu pomieszały się z książkami i pokryły podłogę magazynu. Z pomocą jednego woźnego i paru kobiet uporządkowano w paru miesiącach Bibliotekę. Centrala ogrzewania była uszkodzona i nie funkcjonowała przez całą zimę, byliśmy zmuszeni pracować w ciepłych płaszczach. Następnie zaczęto szkontrum całego magazynu. Stwierdzono także, że całość inwentarza księgozbiorów zaginęła. W połowie roku 1946 ob. dr Szymiczek znalazł przypadkowo w Książnicy w Bytomiu między książkami ¼ część tego inwentarza i kilkanaście próżnych arkuszy.

Od tego czasu zacząłem na nowo kontynuować moją pracę i wiele innych mi poleconych przez ob. kierownika⁴³.

³⁷ „Zgłoszenie celem policyjnego stwierdzenia ludności”, [w:] *Dokumenty osobiste...*, k. 10.

³⁸ „Arbeitsbescheinigung”, [w:] *Materiały związane z pracą zawodową...*, k. 7.

³⁹ „Ausweis zur Erlangung von Arbeiterwochenkarten für die Strassenbahnen der Schlesische Kleinbahn Aktiengesellschaft” i „Ausweis zur Erlangung von Arbeiterwochenkarten für die Strassenbahnen der Schlesische Kleinbahn Aktiengesellschaft und der Verkehrsbetriebe Oberschlesien Aktiengesellschaft”, [w:] *Dokumenty osobiste...*, k. 11–12, 14–16.

⁴⁰ Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teka akt osobowych...

⁴¹ [Zawiadomienie o niezakwalifikowaniu do Deutsche Volksliste], [w:] *Dokumenty osobiste...*, k. 13.

⁴² Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teka akt osobowych...

⁴³ Tamże.

W 1945 roku personel biblioteki składał się z osiemnaściorga urzędników oraz siedmiorga osób zaliczanych do niższych funkcjonariuszy. Oprócz Feliksa Dłubka, należącego do grona urzędników, w tamtym okresie pracowali między innymi: Paweł Rybicki, Franciszek Szymiczek, Janina Berger-Mayerowa, Józef Mayer, Irena Strzodowa, Regina Roguszczańska, Zbyszko Bednorz i Grzegorz Groebl⁴⁴.

W 1946 roku nadzór nad Śląską Biblioteką Publiczną przejęło Ministerstwo Oświaty, w związku z czym pracownicy otrzymali wypowiedzenie dotychczasowych umów i musieli ponownie złożyć wnioski o zatrudnienie. W Tece akt osobowych zachowała się kopia podania z 7 stycznia 1946 roku, w którym Feliks Dłubek napisał: „Proszę uprzejmie o przyjęcie mnie do Biblioteki Śląskiej w Katowicach, gdzie pracuję od samego początku istnienia tej instytucji”⁴⁵. Warto zauważyć, że w podaniu bibliotekarz użył nazwy „Biblioteka Śląska” na kilka lat przed jej wprowadzeniem, bowiem dopiero w 1952 roku placówka otrzymała to miano. Wniosek rozpatrzony został pomyślnie i Dłubek otrzymał w księżnicy stanowisko podreferendarza.

Pod koniec 1946 roku Feliks Dłubek borykał się z problemami mieszkaniowymi. Po ponad dwudziestu latach musiał opuścić mieszkanie przy ul. Mikołowskiej 11, ponieważ Zarząd Więzienia Katowickiego przejął budynek dla swoich pracowników. Kiedy mimo usilnych starań nie udało mu się wyszukać dla siebie innego lokum, przez jakiś czas pomieszkiwał w jednym z pokoi Śląskiej Biblioteki Publicznej.

W tym samym czasie Dyrekcja placówki czyniła starania o przeszerogowanie pierwszego bibliotekarza na stanowiska pracownika naukowego. W skierowanym do Ministerstwa Oświaty wniosku z 17 grudnia 1946 roku kierownik Paweł Rybicki pisał:

Ob. Feliks Dłubek jest najstarszym pracownikiem Śląskiej Biblioteki Publicznej, który w tej instytucji (dawniej: Bibliotece Sejmu Śląskiego) pracuje od początku jej istnienia. Zna na wylot zbiory biblioteczne i – chociaż posiada tylko niższe wykształcenie – dzięki wrodzonej inteligencji, znajomości obcych języków współczesnych oraz wyteżonej pracy dobrze wyszkolił się w zawodzie bibliotekarskim.

Jest on przede wszystkim pracownikiem pożytecznym i wzorowo obowiązkowym. Od szeregu lat prowadził referat inwentaryzacji i konserwacji zbiorów i obecnie znowu referat ten prowadzi. Zaznaczyć jeszcze wypada, że ob. Dłubek Feliks był jednym z pierwszych, który zjawił się w Bibliotece po ucieczce Niemców w styczniu ub. roku i przyczynił się skutecznie do uratowania i zabezpieczenia zbiorów Śląskiej Biblioteki Publicznej⁴⁶.

Liczne zasługi bibliotekarza i jego erudycję lingwistyczną ponownie podkreślano w piśmie z 31 maja 1947 roku, jednak wysiłki Dyrekcji nie przyniosły oczekiwanego rezultatu i wniosek o mianowanie Dłubka pracownikiem naukowym został odrzucony. W miejscu pracy był jednak doceniany i powszechnie szanowany, o czym świadczyć może chociażby skierowany do niego list dyrektora Pawła Rybickiego (z 24 maja 1948 roku):

⁴⁴ [Sprawozdanie z działalności Śląskiej Biblioteki Publicznej w Katowicach za lata 1945–1947], s. 5–6.

⁴⁵ Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teza akt osobowych...

⁴⁶ Tamże.

Z okazji przypadającej w dniu 26 maja br. 70-jej rocznicy Pańskich urodzin pragnę wyrazić Panu jako dyrektor Śląskiej Biblioteki Publicznej moje najlepsze życzenia i słowa uznania za Pańską wieloletnią i cenną pracę w Bibliotece Śląskiej.

Jest Pan nie tylko najstarszym wiekiem, ale i najdawniejszym pracownikiem naszej instytucji – od samego początku jej istnienia: zrazu jako Biblioteki Sejmu Śląskiego, a następnie jako Śląskiej Biblioteki Publicznej. W tym czasie – w ciągu przeszło 25-letniej, tylko latami wojny i okupacji przerwanej pracy w Bibliotece Śląskiej – okresie jej rozrastania się ze skromnych początków do dzisiejszego stanu był Pan nie tylko żywym świadkiem jej rozwoju, ale i zawsze czynnym i gorliwym współpracownikiem. Przez Pańskie doświadczono ręce przeszły wielkie partie księgozbiorów bibliotecznych, praca zaś Pańska na tym polu była i jest zawsze nadzwyczaj sumienna, celowa i świadoma powagi i znaczenia Biblioteki naszej dla naukowego i kulturalnego życia na Śląsku.

Kiedy zaś minęła wojna, był Pan znowu jednym z najpierwszych pracowników, którzy rozpoczęli z powrotem służbę w Bibliotece, i ofiarną pracą w ciężkich warunkach przyczynił się Pan skutecznie do zabezpieczenia jej zbiorów i szybkiego ich uprzystępnienia czytelnikom.

Toteż dzisiaj – w siedemdziesięciolecie Pańskich urodzin i dwudziestopięciolecie pracy bibliotekarskiej – dziękuję Panu za dotychczasową, otoczoną szacunkiem nas wszystkich działalność Pańską w Śląskiej Bibliotece Publicznej. Korzystam zarazem z tej sposobności, by dać wyraz radości nas wszystkich, iż przebywa Pan i pracuje nadal wśród nas i składam Panu życzenia wielu lat jeszcze pożytecznej i owocnej pracy w pełni zdrowia i sił, w zawsze jednaki atmosferze przyjaźni wszystkich współpracowników, ku pożytkowi nauki i kultury polskiej na Śląsku.

Doc. dr Paweł Rybicki⁴⁷

W 1953 roku Feliks Dłubek awansował na stanowisko konserwatora technicznego (co miało związek z pełnioną przez niego opieką nad zbiorami wymagającymi interwencji konserwatorskiej) i wreszcie otrzymał uposażenie pracowników nauki, jednak dyrektor Paweł Rybicki wciąż zabiegał o podniesienie swojego pracownika w randze zawodowej. W aktach osobowych zachowała się kopia pisma skierowanego do Ministerstwa Kultury i Sztuki z wnioskiem o przyznanie Dłubkowi posady starszego bibliotekarza bez konieczności spełnienia przez niego formalnych wymogów ustalonych dla tego stanowiska. W uzasadnieniu ponownie podkreślano jego długi staż pracy, znajomość języków obcych, ukończenie kursu bibliotekarskiego oraz systematyczne uczestnictwo w szkoleniach zawodowych. Rybicki podkreślał, że Dłubek, „pochodząc z ludu, nie miał w ówczesnych warunkach zaboru pruskiego możliwości uzyskania ani wyższego ani średniego nawet wykształcenia”, jednak „był prawdziwym samoukiem”, który własną pracą potrafił swoje wykształcenia „poważnie uzupełnić”⁴⁸. Tym razem wniosek rozpatrzony został pomyślnie i od 1956 roku Feliks Dłubek zajmował stanowisko starszego bibliotekarza. Równocześnie przyznano mu funkcję kierownika Sekcji Inwentaryzacji, Konserwacji i Pomieszczenia Zbiorów, którą pełnił do 1962 roku, kiedy to w wieku 84 lat przeszedł na emeryturę.

Dzięki swym licznym zasługom Feliks Dłubek kilkakrotnie otrzymał nagrody pieniężne i odznaczenia państwowe. W 1958 roku uhonorowany został Złotym Krzyżem Zasługi, a w 1962 roku – Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Był też członkiem Związku Zawodowego Pracowników Instytucji Społecznych w Polsce oraz Związku Bibliotekarzy i Archiwistów.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Tamże.

Feliks Dłubek zmarł 26 kwietnia 1968 roku. Po jego śmierci do Biblioteki Śląskiej trafiło kilkadziesiąt książek i czasopism z jego prywatnego księgozbioru. Materiały te wyszczególnione zostały na liście z nagłówkiem „Dar pośmiertny. Feliks Dłubek, pracownik Biblioteki Śląskiej”⁴⁹. Przekazane woluminy dotyczą różnych obszarów tematycznych: są wśród nich słowniki, prace z zakresu botaniki i ziołolecznictwa, a także książki na temat spirytyzmu i okultyzmu.

Choć Feliksa Dłubka nie ma wśród pracowników Biblioteki Śląskiej już od sześćdziesięciu lat, to żywa jest pamięć, a nawet legenda o fryzjerze, który stał się bibliotekarzem. Już w „Biuletynie Informacyjnym Biblioteki Śląskiej” z 1968 roku ukazał się artykuł Pawła Bruskiego o zmarłym niedawno emerytowanym pracowniku⁵⁰. Cztery lata później, z okazji pięćdziesięciolecia Biblioteki Śląskiej, ukazała się publikacja *Biblioteka Śląska 1922–1972*, gdzie w artykule *Garść wspomnień o Bibliotece Śląskiej i Śląsku* dyrektor Paweł Rybicki napisał:

Spośród nich wszystkich [pracowników Biblioteki Śląskiej – AM] postacią, która zasługuje na szczególne wspomnienie, był Feliks Dłubek: emigrant z Wielkopolski spędził długi okres życia za granicą, głównie we Francji i w Anglii, pracując w rzemiośle usługowym. W okresie plebiscytu przybył na Śląsk, potem został przyjęty do Biura Sejmu i zaczął pracować w zakładanej i organizowanej Bibliotece. Pomagała mu w tym dobra znajomość języków obcych i zamiłowanie do książek. W toku pracy, wpisując do ksiąg inwentarzowych nabytki biblioteczne, przyswoił sobie potrzebne umiejętności zawodowe, prowadzenie inwentarza pozostawało też główną domeną jego pracy w Bibliotece. Samotnik i oryginał, o wyjątkowej sumienności i pracowitości, żył się całkowicie z Biblioteką i mógł być przykładem identyfikacji człowieka z warsztatem pracy⁵¹.

O Feliksie Dłubku pamiętano także w 2012 roku, kiedy obchodzono jubileusz dziewięćdziesięciolecia śląskiej książki. Jego postać przypomniana została w publikacji *Suum cuique*, zbiorze szkiców poświęconych pracownikom Biblioteki Śląskiej⁵². Natomiast w Czytelnii Głównej Biblioteki Śląskiej przez pewien czas funkcjonował gabinet pracy indywidualnej upamiętniający Dłubka. Prezentowano w nim książki pochodzące z Biblioteki Sejmu Śląskiego i prywatnego księgozbioru bibliotekarza (przekazane w darze Bibliotece Śląskiej), egzemplarze własnoręcznie przez niego akcesjonowane, a także publikacje na temat historii śląskiej książki.

Feliks Dłubek stał się znakiem pewnej epoki w dziejach Biblioteki Śląskiej i jej poprzedniczek, „tworzył zręby Biblioteki i jako jeden z pierwszych odbudowywał ją po II wojnie światowej”⁵³, a zatem dwukrotnie brał udział w organizowaniu książki od podstaw. Kolejni pracownicy przychodzili i odchodzili, a on trwał

⁴⁹ „Dar pośmiertny. Feliks Dłubek, pracownik Biblioteki Śląskiej”, [w:] *Materiały związane z pracą zawodową...*, k. 53–54.

⁵⁰ P. Bruski, *Feliks Dłubek*, „Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej” 1968, nr 3/4 (51/52), s. 50–51. Nie był to jednak pierwszy biogram bibliotekarza na łamach „Biuletynu...” – o Feliksie Dłubku pisała już 10 lat wcześniej Janina Woźnicka, zob. J. Woźnicka, *Jubilat Biblioteki Śląskiej*, „Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej” 1958, nr 2/3 (10/11), s. 112–113.

⁵¹ P. Rybicki, *Garść wspomnień o Bibliotece Śląskiej i Śląsku*, [w:] *Biblioteka Śląska 1922–1972*, red. J. Kantyka, Katowice 1973, s. 271.

⁵² H. Rechowicz, *Feliks Dłubek*, [w:] *Suum cuique. W dziewięćdziesięciolecie: sylwetki pracowników Biblioteki Śląskiej*, Katowice 2012, s. 13–17.

⁵³ Tamże, s. 13.

na stanowisku przez dziesięciolecia, symbolizując stałość w obliczu dokonujących się zmian. Wiele doświadczył, pracował w różnych zawodach, ale wydaje się, że to właśnie bibliotekarstwo stało się pasją jego życia...

Bibliografia

Źródła (rękopisy, archiwalia)

- Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teczka 11/2. Akta Śląskiej Biblioteki Publicznej sprzed wojny (z lat 1933–1938).
- Archiwum Zakładowe Biblioteki Śląskiej. Teka akt osobowych. Feliks Dłubek. *Biblioteka Śląska. Druki biblioteczne z lat 1925–1980*, rękopis Biblioteki Śląskiej, sygn. R 2600 II.
- Biblioteka Śląska w Katowicach. Formularze biblioteczne Biblioteki Śląskiej w Katowicach z lat 1929–1973*, rękopis Biblioteki Śląskiej, sygn. R 5766 II.
- Dokumenty osobiste Feliksa Dłubka*, rękopis Biblioteki Śląskiej, sygn. 6749 IV.
- Materiały związane z pracą zawodową Feliksa Dłubka (1934–1968)*, rękopis Biblioteki Śląskiej, sygn. R 6750 IV.

Opracowania

- „Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej” (1956–1968).
- Bruski Paweł (1968), *Feliks Dłubek*, „Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej”, nr 3/4 (51/52), s. 50–51.
- Der Aufstand im oberschlesischen Abstimmungsgebiet, August und September 1920, II. Anlagen* (1920), Berlin: [b.w.].
- Długajczyk Edward (2001), *Wywiad polski na Górnym Śląsku 1919–1922*, Katowice: Muzeum Śląskie.
- Ewidencja żołnierzy Armii gen. Hallera*, https://wbh.wp.mil.pl/pl/skanydetale_wyszukiwarka_bazy_personalne/1485863/ [dostęp: 10.06.2022].
- Kaczmarek Ryszard (2014), *Polacy w armii kajzera na frontach pierwszej wojny światowej*, Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Lutman Roman (1930), *Biblioteka Sejmu Śląskiego w Katowicach*, „Roczniki Towarzystwa Przyjaciół Nauk na Śląsku”, nr 2, s. 209–213.
- Mikitin Janusz, Grześkowiak Grzegorz (2008), *Policja województwa śląskiego 1922–1939*, Piekary Śląskie: ZP Grupa Sp. z o.o.
- Olechowski Gustaw (1919), *Księga nowej wiary*, Warszawa: Gebethner i Wolff.
- Pawlik Tadeusz (1928), *Zarys historii wojennej 52-go Pułku Piechoty Strzelców Kresowych*, Warszawa: Wojskowe Biuro Historyczne.
- Pitzer Andrea (2020), *Noc, która się nie kończy. Historia obozów koncentracyjnych*, Kraków: Znak Horyzont.

- Rechowicz Henryk (2012), *Feliks Dłubek*, [w:] *Suum cuique. W dziewięćdziesięciolecie: sylwetki pracowników Biblioteki Śląskiej*, Katowice 2012, s. 13–17.
- Rechowicz Henryk (1992), *Poprzedniczki Biblioteki Śląskiej i ich rola w życiu umysłowym województwa śląskiego*, Katowice: Śląski Instytut Naukowy.
- Ruch służbowy w Biurze Sejmu Śląskiego w czasie od 27 maja 1930 r. do 22 sierpnia 1933 r.* (1933), „Gazeta Urzędowa Województwa Śląskiego”, nr 28, s. 352–353.
- Rybicki Paweł (1973), *Garść wspomnień o Bibliotece Śląskiej i Śląsku*, [w:] *Biblioteka Śląska 1922–1972*, red. J. Kantyka, Katowice: Wydawnictwo „Śląsk”, s. 264–278.
- Sprawozdanie z działalności Biblioteki Sejmu Śląskiego / Śląskiej Biblioteki Publicznej / Biblioteki Śląskiej (1933–1968)*.
- Woźnicka Janina (1958), *Jubilat Biblioteki Śląskiej*, „Biuletyn Informacyjny Biblioteki Śląskiej”, nr 2/3 (10/11), s. 112–113.

***From hairdresser to librarian.
The extraordinary fate of Feliks Dłubek***

Summary

The article is devoted to Feliks Dłubek, the first employee of the Biblioteka Sejmu Śląskiego, later of the Śląska Biblioteka Publiczna and the Biblioteka Śląska. The author, on the basis of archival handwritten materials, reconstructs the biography of the librarian, evoking numerous facts from his life: his work as a hairdresser assistant in Germany, France and Great Britain, his service in Haller's army during WW1, his pro-Polish activity during the plebiscite in Upper Silesia and his many years of employment as a librarian.

Keywords

Feliks Dłubek, Biblioteka Sejmu Śląskiego, Biblioteka Śląska, librarians

***Vom Friseur zum Bibliothekar.
Das außergewöhnliche Schicksal von Feliks Dłubek***

Zusammenfassung

Der Artikel ist Feliks Dłubek gewidmet, der erste Mitarbeiter der Biblioteka Sejmu Śląskiego, später der Śląska Biblioteka Publiczna und der Biblioteka Śląska. Der Autor rekonstruiert anhand handschriftlicher Archivalien die Biografie des Bibliothekars und erinnert dabei an zahlreiche Fakten aus seinem Leben: Arbeit als Friseurhilfe in Deutschland, der Schweiz, Frankreich und Großbritannien,

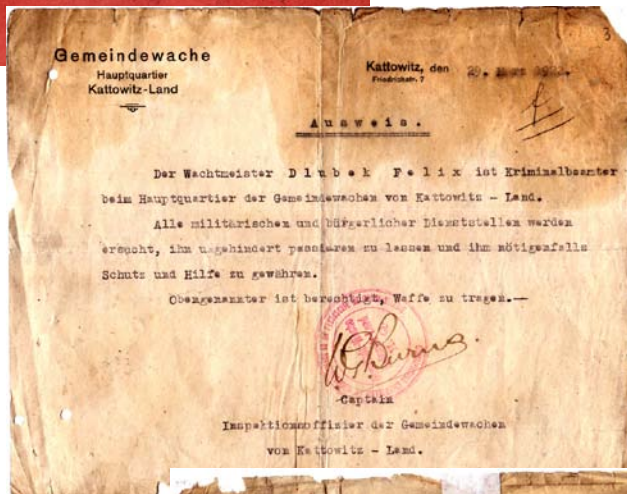
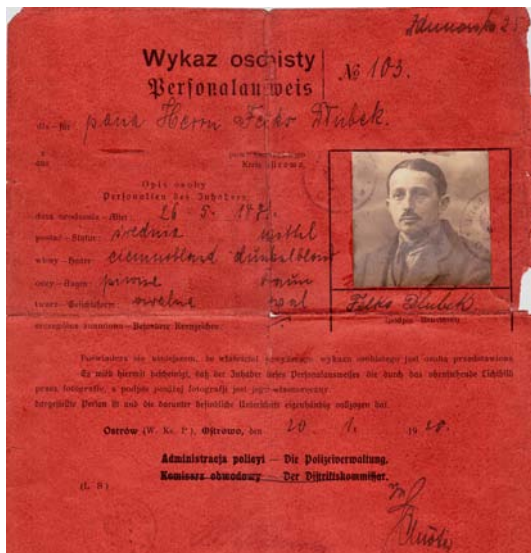
Dienst in Hallers Armee im Ersten Weltkrieg, propolnische Tätigkeit während der Volksabstimmung in Oberschlesien und seine langjährige Tätigkeit als Bibliothekar.

Schlüsselwörter

Feliks Dłubek, Biblioteka Sejmu Śląskiego, Biblioteka Śląska, Bibliothekare

Fotografie Feliksa Dłubka z lat młodości

Dokumenty Feliksa Dłubka z lat 1920–1922

Biblioteka
Sejmu Śląskiego.
No 687 . 10678

Tom: Całość Rocznik: 1924

Autor: Prof. Feliks Gątkiewicz.

Treść: Dzieje Polski.
Fakty - ustroj - tematy.

Data	Własnoręczny podpis odbiorcy	Data zwrotu	Pokwitowanie zwrotu
25.5.25	<i>Janowski</i>	5.6.35	<i>Dłubka</i>
11/10/25	<i>Janowski</i>	6/12/25	<i>Dłubka</i>
23.7.27	<i>Dłubka</i>	12/28	<i>Dłubka</i>

Rocznik: 1926

Autor: Instytucja wydawnicza "Odrodzenie Polski."

Treść: Pierwszy rocznik księgi informacyjno-adresowej "Państwo Polskie".

Data	Własnoręczny podpis odbiorcy.	Data zwrotu	Pokwitowanie zwrotu
26.11	<i>Janowski</i>	28.11.26	<i>Dłubka</i>
29.12/26	<i>Janowski</i>	29.12/26	<i>Dłubka</i>

Formularze Biblioteki Sejmu Śląskiego z podpisami Feliksa Dłubka

50

Nr. inw. 44301 tom 1 ilość wolum. 1

dzieło (autor) Olechowski

(tytuł) Księga nowej wiary

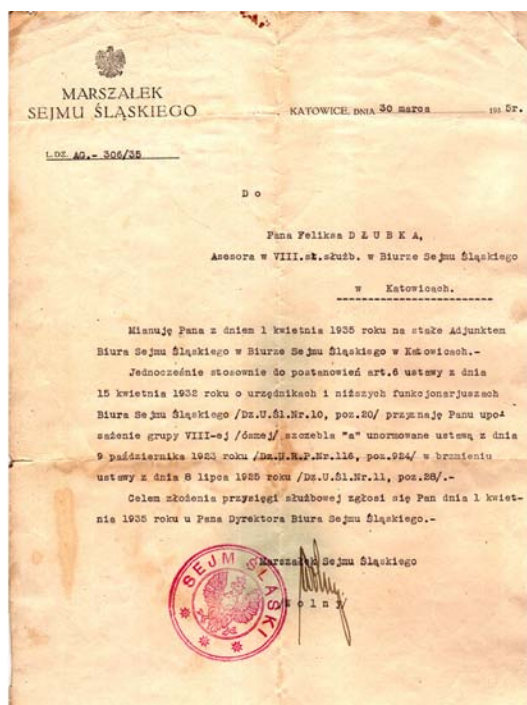
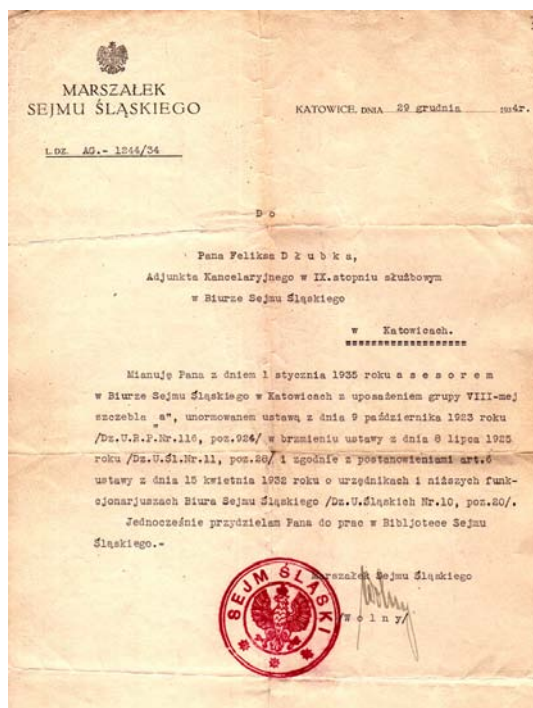
miejsce i rok druku Katowice, dnia 22. V 1933

Nazwisko i imię Dłubka

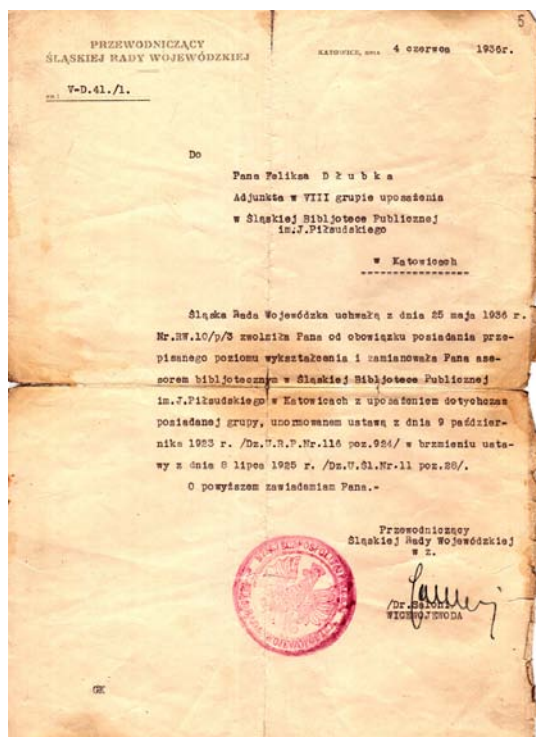
Adres T. XVI. 32

D. Śl. 427. 1933.

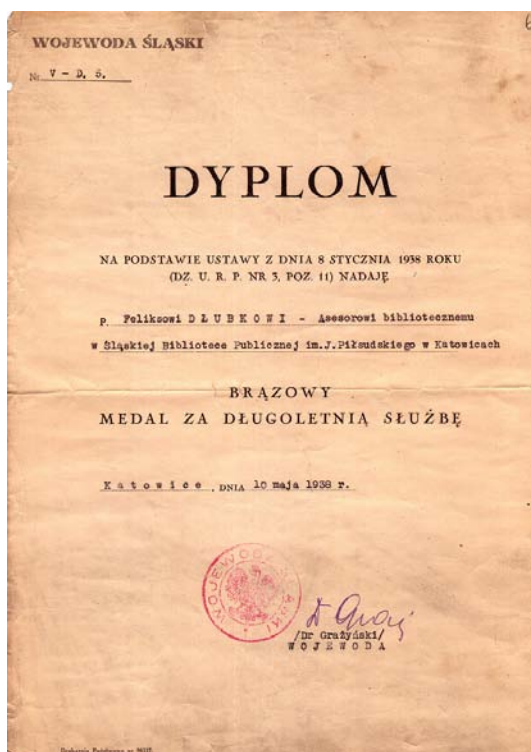
Formularz zamówienia książki z Biblioteki Sejmu Śląskiego wypisany przez Feliksa Dłubka

Dokumenty mianowania Feliksa Dłubka asesorem i adiunktem
w Biurze Sejmu Śląskiego z podpisami marszałka Konstantego Wolnego

Dokument mianowania Feliksa Dłubka asesorem bibliotecznym w Śląskiej Bibliotece Publicznej

Dyplom nadania Feliksowi Dłubkowi Brązowego Medalu za Długoletnią Służbę z podpisem wojewody śląskiego Michała Grażyńskiego

„Zgłoszenie celem policyjnego stwierdzenia ludności”,
tzw. „palcówka”, formularz
wypisany przez Feliksa Dłubka

Anmeldung zur polizeilichen Einwohnererfassung
Vor Ausfüllung die Erläuterungen auf der Rückseite lesen!

Zgłoszenie celem policyjnego stwierdzenia ludności
Czytajcie przed wypełnieniem objaśnienia odwrotnej strony!

Wohnort und Wohnung
Miejsce zamieszkania i mieszkanie
Kreis (Powiat): Kattowitz
Gemeinde (Gmina):
Ortschaft (Miejscowość): Kattowitz
Straße und Hausnummer: Postalarstr. 11
Ulica i nr. d.

1. Familienname (Nazwisko): Dłubka
(Bei Frauen auch Geburtsname und gegebenenfalls Name aus der letzten früheren Ehe)
u samych kobiet również nazwisko pierwszokoneżne i w dalszym wypadku ostatnio-udowite)

2. Rufname (Imię): Felix

3. Geburtstag, Monat und Jahr: 26. I. 1898
Dzień, miesiąc i rok urodzenia:

Geburtsort (miejsce urodzenia): Strawno Kreis Ostrowo
(auch Gemeinde und Kreis) (możliwie także gmina i powiat)

4. Geschlecht:*) männlich, weiblich
Płeć:*) męska, żeńska

5. Familienstand:*) ledig, verheiratet, gesch. Stand civilny:*) wolny, zamężny, wdowski, wice-wdowa, rozwodzony, wdowa

6. Religion (Wyznanie): Römisch-kath.

7. Volkszugehörigkeit: Polen
Narodowość:

8. Welche Sprache sprechen Sie zu Hause? polnische u. deutsche
Który język, mówi się w domu?

9. Seit wann sind Sie im neuen Reichsteil wohnhaft? 1. 5. 1918
Od którego czasu mieszka W. P. na nowym obszarze Rzeszy?

10. Haben Sie in der polnischen Armee gedient? ja Dienstgrad: Gemeiner
Czy WP. służył w armii polskiej? Rang służbowy:

11. Beruf (Zawód): Werklocher - Schmirer
(genaue Angabe der Berufsart und Angabe, ob selbstständig, angestellter, Arbeiter usw.)
(dokładne podanie czynności zawodowej i czy samodzielnym, funkcyjnym, robotnikiem i t. p.)

12. Sind Sie Eigentümer oder Miteigentümer eines Geschäftes?
Czy WP. właścicielem lub współwłaścicielem interesu? nein
eines Hauses (kamienicy)?
von Land (gruntu)? nein

13. Nur für Familien- und Haushaltungsverstände:
Tylko dla głów rodzin lub gospodarstw domowych:
Zahl der im Haushalt lebenden Kinder unter 12 Jahren:
Ilość dzieci poniżej 12 lat żyjących w gospodarstwie domowym:

Fingerabdruck (Odciskpalca)

Raum für Stempelmarken.
*) Nichtausreichendes ist zu durchzeichnen.
*) Nieodpowiedzące przekreślić.

und
Unterschrift des Gemeldeten:
Dłubka Felix
i podpis zgłoszonego:

Der Oberbürgermeister der Gauhauptstadt Kattowitz
Dienststelle: Zweigstelle der Deutschen Volksliste

0280

Herrn
Felix D l u b e k
Kattowitz
Nikolaistr. 11

Mein Zeichen 0280 Abl. Tag 11. 6. 1940

Die Zweigstelle der Deutschen Volksliste hat Ihren Antrag auf Eintragung in die Deutsche Volksliste abgelehnt, weil die gesetzlichen Voraussetzungen nicht erfüllt sind.

Gegen diese Entscheidung steht Ihnen das Recht der Beschwerde zu. Die Beschwerdefrist ist nur dann gewahrt, wenn die Beschwerdeschrift bei der Zweigstelle innerhalb von 2 Wochen nach Bekanntgabe dieser Entscheidung eingegangen ist.

Die Beschwerde ist zu richten:

An den Herrn Oberbürgermeister
Zweigstelle der Deutschen Volksliste
Kattowitz
Poststr. 2 Rathaus

7,0018

Decyzja negatywna
w sprawie zamieszczenia
nazwiska Feliksa Dłubka
na Deutsche Volksliste

Legitymacja pracownicza Feliksa Dłubka i bilet uprawniający do przejazdów (1943)

Feliks Dłubek w grupie robotników (1941)

Zaświadczenie o zatrudnieniu Feliksa Dłubka na stanowisku pracownika torowego (1944)

Powojenne legitymacje Feliksa Dłubka

Jubileusz Feliksa Dłubka w Śląskiej Bibliotece Publicznej (25 V 1948)